

Dødt ved i Grib Skov, november 2012.

Hvor meget dødt ved skal vi have i vores skove?

Af Anders Erik Billeschou*)

Forskerne er uenige, men ingen af arterne i Habitatdirektivet er truet af mangel på dødt ved.

*) AEB Consult, Forest and Nature Management, tidligere vicedirektør i Skov- og Naturstyrelsen

Habitatskovenes "gunstige bevaringsstatus" er derfor ikke afhængig af mængden af dødt ved.

Men det er helt uafklaret hvor mange veterantræer og træruiner der er nødvendige

Forskerne på vores universiteter i Aarhus og København kan ikke blive enige om hvor meget dødt ved sko-

vens dyr og planter har behov for.

Uenigheden er blevet stærkt markeret i forbindelse med en aktuel indberetning til EU om tilstanden i de skove der ligger i habitatområderne. Det er områder der er udvalgt efter Habitatdirektivet for at beskytte værdifulde naturtyper i Unionen; herunder især at sikre levesteder for en række dyre- og plantearter af fællesskabsbetydning. 1)

I Danmark har vi udlagt mere end 250 områder. Heraf udgør

habitatskovene ca. 20.000 ha, det svarer til godt tre procent af vores samlede skovareal på ca. 600.000 ha. Habitatskovene er en del af EUs Natura 2000 områder som tillige omfatter de øvrige naturtyper i Habitatdirektivet, EF-fuglebeskyttelsesområderne og Ramsarområderne.

Miljøministeren vil have klare svar

Miljøministeren vil have forskernes uenighed bilagt og har derfor bedt dem om at få afklaret deres tekniske uenigheder. Hun vil vide hvor meget dødt ved der skal til, før habitatskovene har "gunstig bevaringsstatus". 2) Den gunstige bevaringsstatus skal sikre at de arter der er nævnt i habitatdirektivet, har det godt.

Men spørgsmålet om hvor meget dødt ved der skal efterlades på skovbunden for at opfylde habitatdirektivet, er meget enkelt at svare på. Der er ikke nogen af habitatarterne der er truet af mangel på dødt ved.

Habitatdirektivets artslister er udtømmende, og der er ikke hjemmel til at inddrage andre arter. Gunstig bevaringsstatus er derfor ikke afhængig af mængden af dødt ved.

Habitatdirektivets skovarter

Habitatdirektivet har udpeget omkring 700 dyre- og plantearter til vands og til lands som specielt opmærksomhedskrævende; heraf ca. 160 arter der lever eller har levet i Danmark inkl. havet omkring os. 3)

Fuglene hører hjemme i EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. De er ikke afhængige af dødt ved efterladt på skovbunden.

Det er der heller ikke nogen af de danske habitatarter der er. Men der er sytten arter som er afhængige af gamle træer i eller udenfor skovene (bytræer, herregårdsparker, alleer, o.l.). Se tabellen. Kun seks af de sytten arter er opført på Den danske Rødliste som truede. Ingen af dem er kritisk truede. 4)

Flagermusene kan lide hultræer, fem af dem er kategoriserede som sårbare på Den danske Rødliste.

1) Indberetningen er omtalt i nyheder pr. 19.12.13 på www.nst.dk og www.skovforeningen.dk

2) Interview i Politiken 19.12.2013.

3) Antal habitatarter ændres løbende, og de forskellige kilder oplyser forskellige antal af relevans for Danmark. Uoverensstemmelse vedrører ingen arter der lever på dødt ved eller i træruiner.

Art	Rødlistekategori	Habitatbilag	gamle træer og træruiner	dødt ved på skovbunden	NOVANA rapportering til EU for perioden 2001-2006
Eremit	moderat truet	II+IV	x		stærkt ugunstig
Bredøret flagermus	sårbar	II+IV	x		moderat ugunstig
Damflagermus	sårbar	II+IV	x		gunstig
Skægflagermus	sårbar	IV	x		gunstig
Frynseflagermus	sårbar	IV	x		ukendt status
Brandts Flagermus	sårbar	IV	x		ukendt status
Dværgflagermus	ikke truet	IV	x		gunstig
Vandflagermus	ikke truet	IV	x		gunstig
Brunflagermus	ikke truet	IV	x		gunstig
Langøret flagermus	ikke truet	IV	x		gunstig
Skimmelflagermus	ikke truet	IV	x		gunstig
Sydflagermus	ikke truet	IV	x		gunstig
Troldflagermus	ikke truet	IV	x		gunstig
Pipistrellflagermus	ikke truet	IV	x		ukendt status
Bechsteins flagermus	utilstrækkelige data	II+IV	x		ukendt status
Nordflagermus	ikke mulig at bedømme	IV	x		ukendt status
Stellas mosskorpion	kan ikke rødlistevurderes	II	x		ukendt status
Grøn buxbaumia		II		(x)	stærkt ugunstig

Habitatarter afhængige af skov og/eller gamle træer udenfor skoven.

Arter på bilag II kræver så streng beskyttelse at medlemslandene skal udpege habitatområder, hvor der skal tages særlige hensyn og der ikke må foretages indgreb, der forringer artens udbredelse.

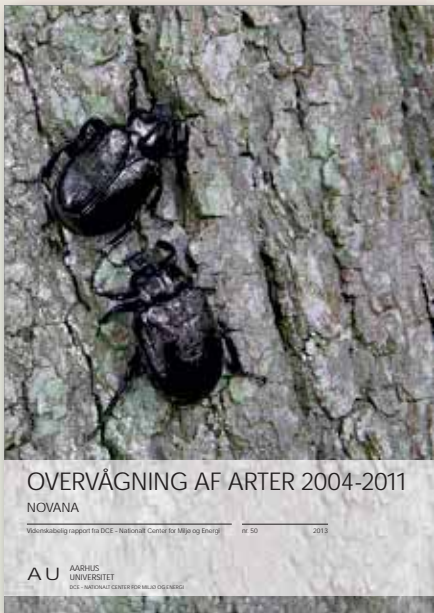
Arter på bilag IV kræver streng beskyttelse. Medlemslandene skal træffe foranstaltninger der sikrer de nævnte arters naturlige udbredelsesområde. NOVANA er det nationale overvågningsprogram for natur og vandmiljø, og danner grundlag for indberetninger til EU om bl.a. habitatarternes status.

Kun en enkelt, bredøret flagermus, har moderat ugunstig status. Resten har enten gunstig eller ukendt status. Nogle flagermus har både sommer- og vinterkvarter i skoven, mens andre benytter kalkgruber og andre huler under jorden, kældre, kirkeloftet og bygninger i byer eller på landet.

4) For yderligere information om rødlisten henvises til min artikel i Skoven 11 2013.

Den "prioriterede" bille, eremitten, lever i gamle træer og træruiner der endnu er lidt liv i. Når træerne endelig dør hænger eremitten ved lidt endnu, men ikke ret længe. Eremiten er kategoriseret som moderat truet på rødlisten, men dens status bedømmes som stærkt ugunstig.

Stellas mosskorpion har samme behov som eremitten, men den er sammen med de øvrige mosskorpioner endnu ikke tilstrækkelig velbeskrevet til at blive optaget på Den danske Rødliste. Det kan derfor ikke

Eremitten er en bille som lever i gamle træer og træruiner. Den er 24-32 mm lang. Den betegnes som moderat truet på rødlisten, men dens status bedømmes som stærkt ugunstig. (Forside af rapport fra DCE).

bedømmes om den er truet. Dens status er ukendt.

Bladmossset grøn buxbaumia er ligesom de øvrige mosser, endnu ikke blevet optaget på Den danske Rødliste. Grøn buxbaumia er meget svær at erkende. Dens blade er så små at de ikke ses, og dens frugtlegemer er kun nogle få millimeter store. Det er derfor nærmest umuligt at bedømme hvordan den trives i Danmark.

Den kan findes på både dødt ved og direkte på jorden i skovbunden eller langs vejene. Den trives på dødt ved, men er ikke afhængig af det.

Dens status blev beskrevet som stærk ugunstig ved indberetningen til EU i 2007. Der er en ny indberetning på vej for perioden 2007-2012. Det må forventes at mossens status bliver mere positiv, da den er fundet mange steder siden 2007. 5)

Spørgsmålet er derfor ikke hvor meget dødt ved der skal efterlades på skovbunden, men hvor mange gamle træer og træruiner der er behov for.

Habitatskovene

Habitatskovene har ifølge Habitatdirektivet egne værdier som skovnaturtyper. Det gælder især de

skovbevoksede tørvemoser og elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld. Mange af disse "EU-prioriterede" skove er selvgroede og uden intensiv skovdrift. De udgør ca. en tredjedel af habitatskovene.

Langt den største del af de øvrige habitatskove er kulturskove der har været under mere eller mindre intensiv skovdrift i generationer. 71 % er bøgeskov fordelt på 4 skovnaturtyper, og 25 % er egeskov fordelt på 3 skovnaturtyper. De sidste 4 % er selvsåede bestande af hjemmehørende træarter i kystklitterne.

Hvordan vores kulturskove er blevet forvandlet til skovnaturtyper og nu skal bedømmes med naturskovens karakteristika, er mig ganske ubegribeligt. Et kunstgreb med uoverskuelige konsekvenser.

Habitatdirektivet forlanger at naturværdierne i de udlagte områders skove ikke forringes og ser selvfølgelig gerne at de bliver forbedrede; hvis det er muligt. Der er hverken krav om specifikke mængder af dødt ved, eller at skovene skal udlægges urørt og uden skovdrift. Heller ikke selvom der er mange forskere i biodiversitet som ønsker at udlægge direktivet på denne måde. Den slags krav og indgreb kan kun gennemføres ved hjælp af dansk lovgivning.

Oprettelsen af EUs Natura 2000-projekt som habitatskovene er en del af, har givet anledning til mange misforståelser over hele Europa. Den mest udbredte misforståelse er ifølge Europa-Kommissionen, at Natura 2000 tjener til at etablere et system af rene naturreservater hvor der ikke kan foregå nogen økonomisk aktivitet. 6) Kommissionen fastslår "I mange tilfælde er det selve den menneskelige påvirkning, der har bidraget til udviklingen af et økologisk værdifuldt habitat."

Kommissionen skriver videre at "Så længe der kan opretholdes eller genoprettes en gunstig bevaringsstatus i kombination med den kommercielle forvaltning af skove, som forventes på de fleste skovlokaliteter, kan de økonomiske aktiviteter fortsætte uden væsentlige ændringer."

Det ser ud som om de uenige forskere har overset eller tilsidesat

6) Europa-Kommissionens Fortolkningsvejledning for Natura 2000 og skove - Udfordringer og muligheder. Se http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/nat2000/n2kforest_da.pdf

Europa-Kommissionens vejledning om habitatskovene.

Habitatskovenes naturværdier må ifølge direktivet ikke forringes. Men det blev der allerede taget højde for i skovloven for mere end en snes år siden.

Der står stadig i skovloven at "Bevaringsværdige egekrat skal bevares som egekrat. Ydre skovbryn af løvtræer og buske på fredskovspligtige arealer skal bevares. Søer, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og biologiske overdrev, der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser, må ikke dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres."

Dødt ved i alle skovene

Om der er nok dødt ved i de danske skove som helhed, habitatskov eller ej, er en anden sag. De 160 habitatarter udgør kun en halv procent af vores mere end 35.000 dyre- og plantearter.

Vi har mange arter der ikke er med på habitatlisterne. En del af dem lever af at nedbryde dødt ved: biller og andre insekter, mosser, laver og en lang række svampe deltager i nedbrydningen af dødt ved til muld og mineraler.

Stellas moskorpion har samme behov som eremitten, men den er sammen med de øvrige moskorpioner endnu ikke tilstrækkelig velbeskrevet til at blive optaget på Den danske Rødliste. Det kan derfor ikke bedømmes om den er truet. Dens status er ukendt. Moskorpionen er få mm lang, og der kræves ofte en god stereolup til artsbestemmelse. Den lever af nematoder, mider eller andre leddyr som slås ihjel med gift i pedipalperne.

5) Se min artikel i Skoven 11 2013.

Træruin i Suserup Skov.

Men vi kommer helt og aldeles til kort, når vi skal bedømme hvor meget dødt ved der er nødvendigt, for at alle disse arter kan trives. Det er ikke mindst det, de sidste par års til tider heftige skovdebat har handlet om.

Der er mange meninger om hvor meget dødt ved der er nødvendigt for "nedbrydernes" overlevelse, og om hvilke tiltag der skal sættes i værk, for at sikre dem. De mest rabiate ønsker at al skovdrift i Danmark skal høre op og de nys stormfældede tusindvis træer skal blive liggende.

Nogle mener at vi kan klare udfordringen ved udlæg af en mindre del af skovarealet som urørt skov. 10 % af skovarealet har ofte været nævnt. Vi har allerede 7 % urørt skov.

Andre hævder at hensynet til den del af dyre- og plantelivet der

lever i gamle træer og dødt ved, kan integreres i det almindelige, flersidede skovbrug. Her tages der allerede hensyn til skovens mange ikke-materielle værdier: friluftsliv, biodiversitet, miljøbeskyttelse, kulturhistorie, m.m.m.

Konceptet "flersidigt skovbrug" har ifølge kommissionen en central placering i EUs skovbrugsstrategi og nyder bred anerkendelse i Europa. Konceptet rummer alle de værdier, skove kan tilbyde samfundet (økologiske, økonomiske, beskyttende og sociale funktioner).

Endelig er der dem der er overbevist om at dagens skove rummer tilstrækkelige mængder dødt ved og træruiner til at tilfredsstille flagermusene og "nedbryderne". De er i god overensstemmelse med kommissionens fortolkningsvejledning: "I mange tilfælde er det selve den

Europa-Kommissionens fortolkningsvejledning som citeres flere steder i artiklen.

menneskelige påvirkning, der har bidraget til udviklingen af et økologisk værdifuldt habitat."

Skab enighed blandt forskerne

Jeg håber miljøministeren vil holde fast i at forskerne skal se at blive enige om, hvor meget dødt ved de truede skovarter har behov for. Det er næppe nogen simpel opgave, men den er meget vigtig for at kunne træffe de rigtige beslutninger i vores naturforvaltning.

De arter der er listet i habitatdirektivet, klarer sig fint uden mere dødt ved i vores skove. Og derfor er habitatskovenes "gunstige bevaringsstatus" ikke afhængig af mængden af dødt ved efterladt på skovbunden.

Hvor mange veterantræer og træruiner der er nødvendige for flagermusene, eremitten og Stellas mosskorpion, er helt uafklaret. Men det synes at være en overkommelig opgave at finde ud af. Det drejer sig om meget få arter.

Fotos:

Grib Skov og Suserup Skov: A. E. Billeschou. Eremitten: Philip Francis Thomsen. To

biller er gengivet på forsiden af en rapport fra DCE i januar 2013 om overvågning af udvalgte plante- og dyrearter som er omfattet af Habitatdirektivet.

Se www.dce.au.dk

Stellas mosskorpion: Mogens Holmen.